

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINI IJODKORLIKKKA O‘RGATISHDA MAHALLIY VA XORIJ
TAJRIBALARINI QIYOSIY TAHLILI****Sadriddinova Zulfiya Mirzaliyevna**

Qo‘qon universiteti Ta‘lim kafedra o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola ijodkorlik nima ekanligini va u qachon sodir bo‘lishi mumkinligini o‘rganadi. Shuningdek, u o‘z ijodingizni yaxshilash uchun qilishingiz mumkin bo‘lgan ba‘zi qadamlarni o‘z ichiga oladi. Ushbu maqola ijodkorlikning harakat nazariyasini tavsiflaydi va chet el va mahalliy ta‘lim sohasiga oid, ijodiy ifodani o‘rganish orqali boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini ijodkorlikka o‘rgatish usullari haqida ma‘lumot berilgan.

Kalit so‘zlar: ijodkorlik, innovatsiya, integratsiyalash, qobiliyat, azaliy, eksentrik, boshlang‘ich ta‘lim, mistik

Kirish.

“Dunyoda hech qachon bir xil tong otgan emas” Mazkur ibora paydo bo‘lganidan buyon ming yillar o‘tdi. Butun koinot, tabiat va bashariyat doimiy o‘zgarishda, yangilanishda deganidir. Darhaqiqat, insoniyat ham ana shu azaliy qonuniyat asosida yashaydi va hayot kechiradi. Har qanday yangilanishning mazmun-mohiyati, namoyon bo‘lish xususiyati shunday. Davrlar o‘taveradi, zamonlar almashaveradi. Bu yorug‘ olamga kelgan har bir odamzot avlodi turli o‘zgarish va yangilanishlar sari intilaveradi. Ayni paytda xalqlar tarixida o‘ziga xos tub yangilanish davrlari borki, bunday zamonlarda muayyan millat dahosi, uning o‘z salohiyatini namoyon etishga intilishi, yaratuvchanlik faoliyati eng yuksak cho‘qqilarga ko‘tariladi. Nisbatan qisqa muddatlarda erishilgan ulug‘ marralar butun jahon ahlini lol qoldiradi. Ayni bir xalq salohiyatining ulkan natijasi bo‘lgan bu kabi olamshumul yutuqlar esa, insoniyat tarixining yorqin sahifalariga aylanadi, dunyo sivilizatsiyasi taraqqiyotiga katta turtki beradi.¹

Bugungi kunda jamiyatimizda yangi ijtimoiy munosabatlarning shakllanishi, ta‘limning dunyo ta‘lim tizimiga integratsiyalashuvi, demokratiyalash va insonparvarlashtirish jarayonlarining rivojlanishi ta‘lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar yangicha yondashuv zarurligini taqozo etmoqda.²

Biz o‘zimiz va atrofimiz haqida o‘ylash va savol berishni boshlaganimizdan beri ijodkorlik insoniyatning bir qismi bo‘lib kelgan. Insoniyatning ijodkorlikka bo‘lgan qarashi sharqiy va g‘arbiy sivilizatsiyalarda sezilarli darajada rivojlangan. Qadimgi Rim va Xitoyda ijodkorlik xudolar tomonidan tanlangan bir necha kishiga in‘om qilingan sovg‘a sifatida aytilgan. O‘n to‘qqizinchi asrda ijodiy ilhomning yanada romantik ko‘rinishi paydo bo‘ldi. 1920-yillarga qadar ijodkorlik san‘at va eksentrik sohada mustahkam o‘rin olgan ma‘lum bir mistik xususiyat sifatida ko‘rinardi.³

Tadqiqotchilardan keng ko‘lamda ilmiy tadqiqot ishlarni olib borish, mahalliy va chet eldagi ilg‘or tajribani o‘rganish, tahlil qilish va amaliyotga tadbiiq qilishni talab etadi. Chet el tajribasi

¹ Мирзиёев Ш.М. М 54 Янги Ўзбекистон стратегияси [Матн] / Ш.М. Мирзиёев. - Тошкент: “О‘збекистон” нашриёти, 2021. - 464 б.5-б.

² Н.Т. Омонов, Н.Х. Хо‘jayев, С.А. Мадьярова, Е.У. Eshchonov “PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR VA PEDAGOGIK MAHORAT”, Toshkent «IQTISOD-MOLIYA» 2009,9-б.

³ <https://theeducationhub.org.nz/how-to-support-and-promote-creativity-in-primary-schools>

haqida so‘z yuritar ekamiz, Finlandiya ta‘lim tizmi, xususan boshlang‘ich ta‘lim tizimi sohasidagi tajribasi haqida alohida to‘xtalib o‘tish lozim.

Bu haqida, Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev 2022-yilning 8-oktabrida, Sirdaryo vioyatiga tashrifi davomida jurnalistlar bilan qilgan muloqotida alohida to‘xtalib, quydagilarni ta‘kidlab o‘tganlar: “Darsliklar masalasida ham ancha muammo borligi uning ichiga kiringach bilindi. Ularning saviyasi haqida katta muhokamalar bo‘ldi.

Finlandiya standarti bilan 1-4 sinflar uchun darsliklar qiladigan bo‘ldik. Finlandiya xalq ta‘limi Yevropa miqyosida, umuman, dunyoda raqobatbardosh hisoblanadi. Finlyandiya ta‘lim tizimining yaqin tarixiga nazar tashlaydigan bo‘lsak, qiziq faktlarning guvohi bo‘lamiz. XX asrning 70-yillariga qadar bir qator kamchiliklar mavjud bo‘lib, ular ta‘lim tizimini samarali faoliyat ko‘rsatishiga to‘sqinlik qilgan. Natijada ta‘lim tizimida jiddiy islohotlarni amalga oshirish zarurati yuzaga kelgan. Ilg‘or tajriba va ilmiy-tadqiqot ishlari natijalariga asoslangan holda islohotlar yo‘nalishlari belgilab olingan va bosqichma-bosqich amalga oshirilib kelinmoqda.⁴

Koreya, boshlang‘ich ta‘limida urg‘u o‘qish-o‘rganish va kundalik hayot uchun zarur bo‘ladigan asosiy odatlar, fundamental qobiliyatlarni o‘stirish va to‘g‘ri xarakterni rivojlantirishga beriladi. Har bir dars 40 daqiqa davom etadi. 1- va 2- sinflar koreys tili, matematika, yaxshi yashash odatlari, hayotiy hikmatlar va hokazolar kabi asosiy hayot odatlari va qobiliyatlarini o‘rganadi. 3-sinfdan 6-sinfgacha esa o‘quvchilar koreys tili, ijtimoiy fanlar, etika, matematika, fan/ro‘zg‘orshunoslik, jismoniy tarbiya, san‘at(musiqa/tasviriy san‘at), ingliz tili va hokazo fanlarni o‘rganadi.

Ijodiy tajriba mashg‘ulotlari to‘rt turdagi faoliyatga bo‘lingan sinfdan tashqari mashg‘ulotlardir (“Birinchi va ikkinchi sinflar uchun”, “Xavfsiz hayot” ni o‘z ichiga oladi): o‘z qiziqishlariga moslashtirilgan o‘quv mashg‘ulotlari, kasbiy rivojlanish, va boshqa ixtiyoriy xizmatlari. Maktablar o‘quvchilarning rivojlanishi va maktab sharoitlarini hisobga olgan holda sinflar (guruhlar) bo‘yicha tadbirlarni tanlab tashkil qilishi mumkin. O‘z qiziqishlariga moslashtirilgan ijodiy o‘quv faoliyatining turlari va faoliyatlariga qarab, mustaqil harakatlar, o‘zini boshqarish, moslashish, ijodiy g‘oyalar mashg‘ulotlari kabilarda namoyon bo‘ladi.⁵

Janubiy Koreyada yaxshi ta‘lim olish har qanday koreysning muvaffaqiyatli martabasini shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega, shuning uchun nufuzli ta‘lim muassasasiga kirish vazifasiga ustuvor ahamiyat beriladi va kirish imtihonlarini topshirish jarayoni juda og‘ir bo‘lishi mumkin. Koreya davlat ma‘muriy organlari bolaning dastlabki yillaridan to‘rta maktabdagi so‘nggi yiligacha butun o‘quv jarayonini aniq shakllantiradi va nazorat qiladi. Matematikaga, koreys va ingliz tillariga, aniq fanlarga va jamiyat fanlariga alohida e‘tibor qaratiladi.⁶

Boshlang‘ich ta‘lim Buyuk Britaniyada etti yoshdan boshlanadi. Shundan so‘ng, bolalar, odatda, shu muassasa ichida o‘rta maktabga borish. Yilda asosiy sinflar bolalar matematika, ingliz, musiqa, geografiya, tarix, san‘at va sanoat texnologiyasi o‘rganishadi. Ko‘pchilik britaniyalik bolalar 5 yoshida davlat boshlang‘ich maktablariga kiradi va keyin 11 yoshida o‘sha maktabdagi

⁴ file:///D:/saqlangan%20fayllar/1840-1848.pdf

⁵ <https://krguide.kr/UZB/1172/contents.do>

⁶ https://uz.wikipedia.org/wiki/Janubiy_Koreyada_ta%CA%BClim

o‘rta ta‘lim sinflariga o‘tadi yoki kollejga boradi. Boshlang‘ich maktabda bolalar ingliz tili, matematika, tarix, geografiya, musiqa, sanoat texnologiyasi va san‘at fanlarini o‘rganadilar.⁷

So‘nggi yillar ichida ijodkorlikning yoshlar tarbiyasining bir qismi sifatida ahamiyati tobora ko‘proq e‘tirof etilmoqda. Ijodkorlikka e‘tibor kuchayishiga turtki bo‘lib, turli manbalar, jumladan, milliy iqtisodiyotni yanada yuksaltirish va yoshlar ta‘limining ma‘rifiy qarashlari sabab bo‘ldi. Ta‘limdagi ijodkorlikning bir jihati uning milliy davlatlarning milliy o‘quv dasturlari matnlarida tutgan o‘rni bo‘ldi.⁸

Bugungi kundagi ta‘lim faqatgina kurs va leksiya to‘plamidan iborat emas. Endilikda u mustaqil ta‘lim, elektron texnologiyalar va dars o‘tishning ilg‘or metodikalari konsepsiyasini o‘z ichiga oladi. Hozirgi kunda o‘quvchilar axborot olish va uni samarali o‘zlashtirish uchun axborot texnologiyalaridan foydalanishni o‘rganib olishdi. Zamonaviy ta‘lim dunyodagi tinimsiz o‘zgarishlarga ko‘nikkan, turli muammo va to‘siqlarga tayyor turadigan professionallarning yangi avlodini shakllantirmoqda. Bunday ta‘lim o‘quvchilarni nafaqat amaliy ko‘nikmalar bilan, balki o‘quvchilarga bugungi kunda zarur bo‘lgan zamonaviy kompetensiyalarni rivojlantirishga yordam beradigan o‘quv texnikalari bilan ta‘minlaydi.⁹

Hozirgi kunda ta‘lim jarayonida interfaol metodlar va axborot texnologiyalarini o‘quv jarayonida qo‘llashga bo‘lgan qiziqish kundan-kunga ortib bormoqda. Bunday bo‘lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an‘anaviy ta‘limda o‘quvchilar faqat tayyor bilimlarni egallashga o‘rgatilgan bo‘lsa, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish esa ularni egallayotgan bilimlarini o‘zlari qidirib topish, mustaqil o‘rganish va fikrlash, tahlil qilish, hatto yakuniy xulosalarni ham o‘zlari keltirib chiqarishga o‘rgatadi.¹⁰ Interfaol metodlar ta‘limda bolaning, harakati, teng maqsadlarini amalga oshirishga ijodiy ko‘nikmalarini shakllantirishga ko‘mak beradi.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, kelajagimiz bo‘lgan yosh avlodni har tomonlama barkamol bo‘lib yetishishida ta‘lim muhim o‘rin egallaydi. Ayniqsa, boshlang‘ich ta‘lim tizimi nihoyatda katta ahamiyatga ega. Chunki uzluksiz ta‘lim tizimini keyingi bosqichlarining natijasi va samaradorligi boshlang‘ich ta‘lim jarayonida olingan bilim va shakllangan ko‘nikmalarga bog‘liq bo‘ladi. Shu sababli boshlang‘ich ta‘lim tizimini bu sohasida ilmiy tadqiqot ishlarini olib borish, innovatsion g‘oyalarni va ilg‘or chet el tajribasini tadbiiq etish orqali jiddiy yondashgan holda isloh qilish talab etiladi. Shubhasiz, bu sa‘y-harakatlar yaqin kelajakda o‘z natijasini beradi va jamiyatimiz taraqqiyotida muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Мирзиёев Ш.М. М 54 Янги Ўзбекистон стратегияси [Матн] / Ш.М. Мирзиёев. - Тошкент: "O‘zbekiston" нашриёти, 2021. - 464 б.5-б.
2. H.T. Omonov, N.X. Xo‘jayev, S.A. Madyarova, E.U. Eshchonov "PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR VA PEDAGOGIK MAHORAT", Toshkent "IQTISOD-MOLIYA" 2009,9-б.

⁷ https://uz.wikipedia.org/wiki/Buyuk_Britaniyaning_ta%CA%BClim_tizimi

⁸ Creativity and education: comparing the national curricula of the states of the European Union and the United Kingdom Dominic Wyse and Anusca Ferrari British Educational Research Journal Vol. 41, No. 1 (February 2015), pp. 30-47 (18 pages) Published By: Wiley

⁹ "Boshlang‘ich sinflarda o‘qitishning zamonaviy metodikasi" dasturi doirasida trening ishtirokchisi qo‘llanmasi Toshkent – 2023

¹⁰ <https://kun.uz/24325219?q=%2Fuz%2F24325219>

3. Creativity and education: comparing the national curricula of the states of the European Union and the United Kingdom Dominic Wyse and Anusca Ferrari British Educational Research Journal Vol. 41, No. 1 (February 2015), pp. 30-47 (18 pages) Published By: Wiley
4. Mirzaliyevna, S. Z. (2023). BOSHLANG‘ICH SINFLARDA TASVIRIY SAN‘ATNI O‘QITISHDA PEDAGOGIK MAHORATNING O‘RNI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 865-867.
5. Valiyeva, N. (2023). BOSHLANG ‘ICH SINFLAR MATEMATIKA DARSLARIDA SHARQ ALLOMALARINING ASARLARIDAN FOYDALANISH.QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 549-550
6. Soxobjonovich, Olimov Saydullo. "TALABALARDA BOSHQARUV FAOLIYATINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI VA ISTIQBOLLARI." Analysis of International Sciences 2.2 (2024): 51-57.
7. Diyoraxon, S., & Komiljonova, G. (2023). BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA CHET EL O‘QUVCHILARINI BAHOLASH MEZONI VA SAMARALI TAQDIRLASH. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 783-785.
8. Abduraxmonova, N. A. qizi. (2023). BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QITUVCHILARINING IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. Educational Research in Universal Sciences, 2(12), 208–211. Retrieved from
9. Muslimaxon Ibrohimova, & Nargizaxon Usmonova. (2023). PEDAGOGIK JARAYONDAGI NEVROZLAR KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O‘QUVCHILAR MISOLIDA. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 578–580.
10. Raximjonovna, U. N. (2023). O‘SMIR YOSHIDAGI O‘QUVCHILARDA "TARBIYA" FANINI O‘QITISH ORQALI MUSTAQIL FIKRLASHGA O‘RGATISH. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(6), 232-237.
11. Parpiyev Odiljon Olimovich. (2023). RIVOJLANISH VOSITASI SIFATIDA TRIZ TEXNOLOGIYASINING XUSUSIYATLARI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 24(1), 17–20. Retrieved from
12. Valiyeva, N. (2023). BOSHLANG‘ICH SINFLAR MATEMATIKA DARSLARIDA SHARQ ALLOMALARINING ASARLARIDAN FOYDALANISH.QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 549-550.
13. Shahnoza, I, & Ikromjonovna, J. S. (2023). BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QUVCHILARINING DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISHDA ERTAKLARNING O‘RNI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 806-808.
14. Ganiyeva, Muborak. "Использование педагогических и информационных приёмов в обучении предмета «Обществоведение»." *Архив научных исследований* (2020).
15. Ganiyeva, M. (2020). Использование педагогических и информационных приёмов в обучении предмета «Обществоведение». *Архив научных исследований*.
16. Ganiyeva, Muborak. "«Шахс ва жамият» фани-тарихий, ҳуқуқий ва фалсафий тушунчаларни ёритиш мезони." *Архив научных исследований* (2020).
17. Ganiyeva, M. (2020). «Шахс ва жамият» фани-тарихий, ҳуқуқий ва фалсафий тушунчаларни ёритиш мезони. *Архив научных исследований*.

18. Ganiyeva, Muborak. "“Хотин-қизлар ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш-мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотларнинг муҳим омили” мавзусидаги республика илмий-амалий анжумани мақолалар тўплами." *Архив научных исследований* (2020).

19. Yuldashevich, M. A. (2020). SHAPING OF THE HEALTHY LIFESTYLE CULTURE IN PHYSICAL EDUCATION FOR OUR FUTURE TEACHERS. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8.

20. Makhamov, A. Y. (2019). THE IMPORTANCE OF THE PHYSICAL TRAINING IN SHAPING HEALTHY LIFESTYLES FOR PROSPECTIVE TEACHERS". *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 1(10), 368-374.

1. Toxirjon, U. (2024). BOSHLANGICH SINFLARDA O ‘QISHNI YETKAZIB OLISHGA QIYNALAYOTGAN O ‘QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 9-13.

2. Toxirjon, U. (2024). XALQARO O ‘QISH SAVODXONLIGINI O ‘RGANISH (PIRLS). *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 14-17.